

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาทางด้านวิชาดนตรีของประเทศไทยพัฒนามาจากระบบการศึกษาที่จัดขึ้นในวัด การศึกษาที่บ้าน และการศึกษาในราชสำนัก ต่อมาได้จัดขึ้นในระบบโรงเรียนเช่นเดียวกับศาสตร์ทางด้านวิชาการอื่นๆ โดยจัดทำหลักสูตรการศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 คือหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 1 ปี พ.ศ. 2438 ระบุการเรียนรู้วิชาศิลปะทางด้านดนตรีดังนี้ “การเรียนรู้วิชาศิลปะเป็นเรื่องการวาดภาพและการขับร้อง ซึ่งได้แก่ เพลงสรรเสริญพระบารมี ทำนองเทศน์มหาชาติ สวดสภัญญะและทำรำต่างๆ ตามแต่ครูสามารถสอนได้” หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2450 ได้เพิ่มให้ฝึกทักษะการบรรเลงทั้ง การดีด สี ตี และเป่า หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 ปี พ.ศ. 2452 หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 ปี พ.ศ. 2454 จัดวิชาดนตรีเป็นกลุ่มวิชาเลือกเน้นให้ผู้เรียนมีจิตเบิกบานและคลายความเครียด หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 ปี พ.ศ. 2465 และหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 ปี พ.ศ. 2467 เริ่มมีการสนับสนุนให้ศึกษาทักษะการบรรเลงอย่างจริงจัง โดยมีการสอนแบบท่องจำและการใช้โน้ตสากลในระบบการเรียนการสอน หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 ปี พ.ศ. 2480 กำหนดให้ใน 1 สัปดาห์จะต้องมีทั้งกิจกรรมสวดค่านมัสการ ร้องเพลงชาติและเพลงสรรเสริญพระบารมี หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 ปี พ.ศ. 2491 และหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 ปี พ.ศ. 2493 เริ่มมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ครูได้ดำเนินการเรียนการสอนได้ครอบคลุมตามที่หลักสูตรกำหนด เช่น 1) ฝึกการใช้เสียงดนตรีและให้รู้จักจังหวะ 2) ให้ผลิตเพลงในร่างกายและรู้จักใช้เวลาว่าง 3) ให้ร้องเพลงเป็นเครื่องกลม่อเกล่าให้เกิดอุปนิสัยอันดีงาม จนมาถึงหลักสูตรการศึกษาชาติฉบับที่ 10 ปี พ.ศ. 2498 ได้จัดวิชาดนตรีไว้ในหมวดสังคมศึกษา โดยส่งเสริมให้เป็นทั้งผู้เล่นและผู้ฟังเพื่อให้เกิดรสนิยมทางดนตรี หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 11 ปี พ.ศ. 2501 หลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ปี พ.ศ. 2503 และหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 13 ปี พ.ศ. 2521 มีการปรับเปลี่ยนวิชาดนตรี

ไว้ในหมวดศิลปศึกษา โดยเพิ่มการมุ่งเน้นให้เห็นคุณค่าวิชาดนตรีให้มีความรู้และทักษะมีโอกาสสามารถที่จะพัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจของตนเองสามารถที่จะนำประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดนตรีไปปรับปรุงบุคลิกภาพของตน(สุกรี เจริญสุข, 2552: ระบบออนไลน์)

ตามหลักฐานที่ปรากฏจากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2438 ที่กล่าวมา วิชาดนตรีมีความสำคัญในการหล่อหลอมและเสริมสร้างสุนทรีย์และบุคลิกภาพที่ดีให้กับเยาวชนไทยมาโดยตลอด ดังนั้นจึงมีการจัดการศึกษาหลักสูตรดนตรีในระบบการศึกษาที่เป็นสาขาวิชาเอกเริ่มต้นครั้งแรกขึ้น โดยกรมศิลปากรจัดตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2477 เปิดการสอนโดยรับนักเรียนที่จบชั้นประถมปีที่ 7 เข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 เรียกว่าหลักสูตรประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นต้น อีกระดับหนึ่งเปิดรับนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรียกว่าหลักสูตรประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง(เทียบเท่าระดับ ป.ว.ช.) และหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง(เทียบเท่าระดับอนุปริญญา) โดยรับนักเรียนที่จบการศึกษานาฏศิลป์ชั้นกลางเข้าศึกษาจัดการศึกษาจำนวน 2 ปี โดยแยกการจัดการเรียนการสอนทั้งสาขาดนตรีไทยและสาขาดนตรีสากล โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นผลิตบุคลากรเพื่อเข้ารับราชการในหน่วยงานของกรมศิลปากร โดยทั้งเป็นนักแสดงและครูดนตรี(วิทยาลัยนาฏศิลป์, 2552: ระบบออนไลน์) ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดทำการสอนดนตรีเป็นสาขาวิชาเอกทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล และในปี พ.ศ. 2527 คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดตั้งภาควิชาดุริยางคศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทยและดุริยางคศิลป์ตะวันตก นับว่าเป็นการจัดการศึกษาวิชาทางด้านดนตรีที่จัดโดยการสนับสนุนจากงบประมาณของรัฐบาล เมื่อจบการศึกษาแล้วได้รับวุฒิทางการศึกษาด้านวิชาการดนตรีโดยตรง(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552: ระบบออนไลน์) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดสอนสาขาวิชาดนตรีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 โดยมีการพัฒนาและขยายเป็นหลักสูตรสาขาต่างๆ เพื่อสนองตอบความต้องการทางด้านดนตรีที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับสภาพของผู้บริโภคในปัจจุบัน(วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552: ระบบออนไลน์) และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ได้เปิดสอนหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกดุริยางคศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 โดยได้รับการอนุมัติโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ขึ้นและประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2536 (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552: ระบบออนไลน์)

สำหรับสถาบันการศึกษาเอกชนที่เปิดสอนวิชาการดนตรีเป็นวิชาเอกในเขตภาคเหนือ มีการดำเนินการโดยวิทยาลัยพายัพได้เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ศิลป์ขึ้นในปี พ.ศ. 2517 ถือเป็นสถาบันเอกชนแห่งแรกที่เปิดสอนดนตรีและสามารถเปิดได้ถึงในระดับปริญญาตรี โดยใช้ชื่อว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ศิลป์ สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ(วิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ,2552: ระบบออนไลน์)และเขตภาคกลางวิทยาลัยดนตรีมหาวิทยาลัยรังสิตก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยดำริของ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อเป็นสถาบันการเรียนการสอนดนตรีขั้นสูงและให้การสนับสนุนหน่วยงานและกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมีเป้าหมายในการเป็นผู้นำทางการสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษาของประเทศ(วิทยาลัยดนตรีมหาวิทยาลัยรังสิต, 2552: ระบบออนไลน์)

การพัฒนาการศึกษาทางด้านดนตรีเป็นวิชาเอก รัฐบาลมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของดนตรีในการพัฒนาและกล่อมเกลาจิตใจเยาวชนให้มีบุคลิกภาพที่ดี ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ โดยในปัจจุบันการศึกษาด้านดนตรีเพื่อนำมาประกอบอาชีพนั้น สถาบันการศึกษาต่างๆทั้งของรัฐและเอกชนได้ดำเนินการเปิดหลักสูตรทางด้านดนตรีเป็นจำนวนมากถึง 58 แห่งทั่วประเทศ(ณรงค์ชัย ปิฎกักรัตน์, 2552: ระบบออนไลน์) ทั้งในระดับปริญญาตรีโทและเอก โดยในแต่ละแห่งที่เปิดดำเนินการสอนยังคงพัฒนาหลักสูตรให้มีหลายแขนง/โปรแกรม เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน จากการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) การมุ่งเน้นการจัดการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทันให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวจึงมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงามมีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

ทางด้านวงการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรมรักความเป็นไทยมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ ฉะนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงได้เน้นพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพให้มีความชำนาญในสาขาวิชาเฉพาะ มีความรอบรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติงานได้ดีมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบนั้นแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างอิสระ มีความสามารถในการสร้างสรรค์จริงใจความก้าวหน้าทางวิชาการ สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ที่ตนเองเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นๆได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถ

นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม รวมทั้งเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม คือ สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี การพัฒนาหลักสูตรทางด้านดนตรีของแต่ละสถาบันที่เปิดสอนจึงมุ่งที่จะสามารถนำไปบูรณาการเชื่อมโยงกับสาขาวิชาอื่นได้เป็นอย่างดี เช่น ภาษาไทย สังคม วิทยาศาสตร์การแพทย์(ดนตรีบำบัด) เป็นต้น และศาสตร์ทางด้านดนตรีได้ช่วยสร้างคน สร้างงาน สร้างโอกาส และสร้างอนาคต ใ้บุคคลจำนวนไม่น้อยที่มุ่งศึกษาและผลิตผลงานที่เกี่ยวข้องทางด้านดนตรีออกสู่สังคม ดังที่ให้เห็นผลงานนักดนตรีเอกของโลกที่มีผลงานสืบทอดมาสู่ปัจจุบัน ล้วนแต่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษามาก ตลอดจนการนำดนตรีมาเป็นสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการติดต่อการค้าที่สนองตอบผู้บริโภคในทุกระดับชั้นอย่างปรากฏอยู่ในสื่อต่างๆ ดังนั้นศาสตร์ทางด้านดนตรีในยุคปัจจุบันจึงเป็นที่ยอมรับ และได้มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาเอก

ปัจจุบันการจัดการศึกษาทางด้านดนตรีมีปรากฏในหลักสูตรทางด้านดนตรีของสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนแทบทุกภูมิภาค เพื่อสนองตอบความต้องการการศึกษาสาขาวิชาดนตรีเป็นสาขาวิชาเอก เพื่อให้สามารถศึกษาอย่างจริงจังและเมื่อจบการศึกษาไปแล้วสามารถนำไปประกอบอาชีพและสร้างงานที่ตนเองรักและเป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม ซึ่งข้อมูลที่ได้จากผู้วิจัยได้จากการศึกษาจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยที่เปิดดำเนินการสอนหลักสูตรดนตรีของเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า มีจำนวนนักศึกษาที่สนใจเลือกเรียนดนตรีดังนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิชาเอกดนตรีในปีการศึกษา 2548 – 2552 ของสถาบันอุดมศึกษาเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

สถาบัน	จำนวนนักศึกษา				
	2548	2549	2550	2551	2552
มหาวิทยาลัยพายัพ	34	33	28	31	41
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	56	38	53	56	88
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	25	28	31	31	37
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	27	24	31	37	42

(สำนักทะเบียนและบริการการศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2552: ระบบออนไลน์)

จากสถิติจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ตามตารางข้างต้นเห็นได้ว่าจำนวนนักศึกษาในแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งเป็นนักศึกษาในหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีที่ผ่านการศึกาทั้งระบบสถาบันการศึกษาของภาครัฐและเอกชน และเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนดนตรีในระดับอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน โดยเน้นศึกษาเกี่ยวกับ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัว 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก 3) ปัจจัยด้านเจตคติและความคาดหวังที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อทางสาขาวิชาดนตรีในระดับอุดมศึกษาเขตภาคเหนือตอนบน

จากการสำรวจข้อมูลการทางด้านวิจัย พบว่า มีผู้สนใจศึกษา เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนดนตรีในระดับต่าง ๆ และรวมไปถึงภูมิภาคอื่น ๆ เช่น พัฒนรัฐ ชุมเชื้อ(2551) ศึกษา เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับเตรียมอุดมทางดนตรี: กรณีศึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” และวศิน ศิริยาภัย (2550) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสาขาดนตรีระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคใต้” แต่ยังไม่พบว่ามีผู้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนดนตรีในระดับอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยซึ่งมีภูมิปัญญาอาศัยและศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนดังกล่าว จึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในสาขาดนตรีระดับอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เพื่อที่ศึกษาข้อมูลของการตัดสินใจเข้าเรียนดนตรีในระดับอุดมศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่สนใจและเกี่ยวข้องนำไปเป็นประโยชน์ในด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาสาขาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาดนตรีของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

3. ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาวิชาเอกดนตรีหรือโปรแกรมวิชาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนที่ศึกษาในปีการศึกษา 2553 จำนวน 553 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิชาเอกดนตรีหรือโปรแกรมวิชาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนที่ศึกษาในปีการศึกษา 2553 จำนวน 383 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเฮนเดล ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%(อ้างในเกียรติสุดา ศรีสุข, 2549: 93)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ

1. ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัว
2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก
3. ปัจจัยด้านเจตคติและความคาดหวัง

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

สถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดดำเนินการเรียนการสอนสาขาวิชาดนตรี/แขนงดนตรี/โปรแกรมดนตรีระดับปริญญาตรี ซึ่งประกอบด้วย มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดนตรีในระดับชั้นปีที่ 1- 4 ของสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกเรียนดนตรีในระดับอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน
2. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาทางด้านการจัดการเรียนการสอนและประชาสัมพันธ์การเปิดสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษาต่อไป